

Deel 10

Al 11 jaar schrijven Koen Marichal en Jesse Segers brieven naar elkaar. Soms in gesproken vorm, soms in geschreven vorm. Het onderwerp is steeds leiderschap in al zijn facetten en uitwerkingen. Van het abstracte naar het concrete en terug. Soms met sterke emoties en soms koel en pragmatisch. En steeds opnieuw zijn ze het eens met elkaar dat ze het niet helemaal eens geraken met elkaar. Omdat ze op verschillende manieren tegenpolen zijn. Maar ook omdat het antwoord op vragen over wat leiderschap is, welk leiderschap nodig is en hoe dat leiderschap ontwikkelt nooit definitief verworven zijn.

Auteur: Koen Marichal

Beste Jesse,

Sinds ik het voor de eerste keer hoorde koester ik het zinnetje 'We were together, the rest I forget.' van Walt Whitman. Leven als een aaneenschakeling van momenten, aan elkaar gerijgd tot verhalen. En zo bekeken maak je maar beter van elk moment een zo schoon mogelijk moment. Leiderschap als de kunst van momenten maken die er toe doen. Leiders als producenten van zo'n momenten. Event-based leadership theory. Het bestaat. Het vraagt creativiteit en toewijding. Telkens opnieuw het moment te pakken en momenten te creëren. Geloven dat zulke momenten ertoe doen.

Ik denk aan een moment toen het bestuur van een faculteit van een universiteit een passend beeld koos voor hun leiderschap. Vier subgroepjes legden hun gekozen foto in het midden van de groep. Bij één beeld, dat van de kariatiden op de Acropolis, bogen de deelnemers voorover, een voor en een uiteindelijk iedereen, in volle aandacht voor wat over het beeld verteld werd. Als aan een kampvuur. 'Als het kampvuur dooft, komen de wolven dichterbij', benoemde ik wat ik zag, 'en jullie zijn een kampvuur aan het maken'. De ontstane warmte, kracht was tastbaar en de nagloed van de workshop zal dat ook zijn.

Ik denk aan het moment dat auteur Jeroen Olyslaegers zijn ode aan de wijsheid uitsprak bij de inhuldiging van het nieuwe Athena beeld van de hand van Nadia Naveau op het dak van het Koninklijk Atheneum Antwerpen. "Nadia's Athena is speels en geeft aan dat wijsheid plagerig kan zijn, ambetant voor mensen die geen humor hebben, confronterend voor iedereen die van grote gebaren zijn politiek heeft gemaakt, provocerend jegens alle grote schijn, al het aanstellerig gedoe, het gepruts met principes en het onderhandelen met de moraal... Ze heeft geen mythologie nodig om haar punt te maken en ons daarbij wat te treiteren. We mogen haar eren, maar we moeten haar niks wijs proberen te maken." Het besef dat we zo verstrikt geraakt zijn in grote gebaren, schone schijn, aanstelligerig gedoe, gepruts met principes. En dat er wijsheid is. We hebben er alleen naar te kijken. Ja, dat boek over het leiderschap van Herman Van Rompuy zal er komen, bedacht ik me.

Ik denk aan de videobeelden van Bill Viola, nog te zien tot 28 april in Luik. Het was een van je laatste 'producties' als leider van SIOO, het congres met als thema 'tijd' en hoe we ons laten leiden door een schraal idee van tijd. Ik vond het wat abstract die dag, de inhoud. Maar los daarvan, hoe warm was het niet, dat feestje, en hoe ontwapenend modereerde je het geheel, met veel zelfrelativering. En tezelfdertijd hield je de zaal van vooral adviseurs en begeleiders bij de les en riep je ze op om de lat van vakmanschap hoog te houden. Die misschien typisch Vlaamse combinatie van zelfrelativering en gedrevenheid zullen ze missen bij SIOO.

Het was pas bij Bill Viola's expo *Sculptor of time* dat 'tijd' mijn middenrif raakte. Hoe hij een ontmoeting tussen drie mensen van 40 seconden oprekt tot 10 minuten, waardoor zichtbaar wordt wat ons anders ontgaat. '*Bevroren in een tot eeuwigdurend nu gemaakt moment ziet het oog verder,*' lees ik in het begeleidend krantje. Het gaf mij een gevoel van ontzag, nederigheid. In een andere video komt een oudere man, zwart-wit, korrelig, heel langzaam naar voren, krijgt stappend door een watergordijn kleur, kijkt even rond, keert zich om en verdwijnt terug in het zwart. Of ook hoe we als mens even op het toneel verschijnen en weer verdwijnen. Installatie na installatie overvalt de toeschouwer een gevoel van het leven als een moment, tezelfdertijd betekenisloos en alles betekenend.

Niet toevallig is schoonheid de rode draad in deze momenten. Jij zette het thema schoonheid op de agenda bij SIOO en bracht het zo ook terug op mijn radar. Ik schreef een hoofdstuk in het boek 'Over het schone' en sindsdien is schoonheid centraler komen te staan in mijn leven en werk. Als het schoon is, is het goed en waar, zoals Plato het bedacht. Niet de schone schijn, maar de doorleefde schoonheid. Het werk van toewijding aan wat belangrijk is. Het feestje in het koninklijk Atheneum was het summum van 20 jaar leiderschapswerk van Karin Heremans en haar team. Idem voor Bill Viola. Idem voor de decaan van de faculteit.

Ik krijg vaak de vraag 'hoe moet ik dat doen?' Zoals jij er ook eentje stelt in je vorige brief: 'hoe doe je dat, zo'n laatste 100 dagen aan het stuur van een organisatie.' Ik toon bij zo'n vragen het boekje van Peter Block *'The answer to how is yes.'* Of in jouw woorden uit je brief: *'Niemand is hier eerder geweest.' Wie het wel weet, mag het zeggen.'* De hoe-vraag is een uitstel van het doen. En eenmaal je 'ja' zegt, omdat je het belangrijk vindt, wordt het een zoektocht. *'Zo gaat dat nu eenmaal. Het botst, het stroomt, het geeft, het neemt, het is absoluut en relatief, het is grappig en het is tragisch...'* ook uit je brief. En dat besef geeft rust en maakt dankbaar: *'Dus wat het nu en later ook wordt: het is allemaal ok. Ik ben gewoon dankbaar dat ik deze unieke ervaringen allemaal mag meemaken...'*

Op het moment dat ik dit schrijf komt het bericht binnen dat dissident Aleksej Navalny overleden is in strafkolonie IK-3 in Charp, in het verre Noorden van Rusland. 47 jaar, van Russisch-Oekraïense afkomst, gehuwd en vader van een zoon en een dochter. Op de dag voor zijn overlijden vraagt hij de rechter lachend om geld omdat het zijne bijna op is. O-n-w-a-a-r-s-c-h-i-j-n-l-i-j-k. Hij belichaamt waar we over schrijven in de meest extreme omstandigheden. Humor, net als schoonheid ontwapent, maar neemt niet weg dat het onheil geschiedt. Met de woorden van Vaclav Havel: *"Hope is not the conviction that something will turn out well but the certainty that something makes sense, regardless of how it turns out."*

Het grootste eerbetoon aan leiders als Navalny is nog meer doen wat er echt toe doet. Activisme. Niet het activisme van luide morele verontwaardiging, maar van inzet en toewijding, elk op onze plek. Met de woorden van opperpunker John Lydon in Rise: *'Your time has come your second skin. The cost so high the gain so low. Walk through the valley. The written word is a lie. May the road rise with you. May the road rise with you. May the road rise with you. May the road rise with you.'* Punksers, daar kunnen we het es over hebben. Destructie van schoonheid als schoonheid. Anarchie.

May the road rise with you.

Hartelijk
Koen